

КРАЄЗНАВСТВО НА ВЕРШИНАХ АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ

Єршова Л.М. Жіноча освіта на Волині: Монографія.

– Житомир: „Полісся”, 2006. – 488 с.

Монографія кандидата педагогічних наук Л.Єршової присвячена регіональній проблемі, але за постановкою наукової проблеми і методологічними підходами її вирішення ця праця виходить за межі традиційних краєзнавчих досліджень. Насамперед, книга визначається вдало обраною структурно-логічною схемою викладу матеріалу. Вона складається із трьох частин, які послідовно відтворюють історію розвитку жіночої освіти на Волині до початку ХХ ст. Кожна частина має два розділи, зміст яких розкривається широким спектром тематичних питань. На увагу заслуговують і змістовні та ретельно підібрані додатки.

Авторка використала значний обсяг науково-педагогічної, історичної та соціально-психологічної літератури, опрацювала і ввела до наукового обігу широке коло архівних документів. Ґрунтовний і всебічний аналіз джерельної бази дав змогу їй не тільки розкрити історіографію питання та/чи концептуально визначити напрямки дослідження, але в ході розв'язання наукової проблеми органічно поєднати теоретичні аспекти з фактичним матеріалом, що безсумнівно є свідченням високого науково-фахового рівня дослідниці.

У першій частині книги „Становлення жіночої освіти на Волині (до середини ХІХ ст.)” виявлено історичні і соціокультурні передумови формування системи жіночої освіти в регіоні. Л.Єршова показала, що у першій половині ХІХ ст. на Волині вже існувала розгалужена мережа жіночих освітніх закладів і були сформовані умови для її подальшого розвитку. Особливе місце серед навчально-виховних закладів для жінок у зазначений період посідали приватні жіночі пансіони, які продемонстрували педагогічні та економічні переваги організованої освіти над домашньою й підготували громадську свідомість до сприймання ідеї відкритих всестанових жіночих навчальних закладів.

Друга частина книги „Загальна жіноча освіта (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)” контекстуально пов'язана з першою і присвячена з'ясуванню двох ключових проблем: особливостям функціонування жіночих навчальних закладів (Розділ 1) і специфіці змісту навчально-виховного процесу в жіночих навчальних закладах духовного відомства (Розділ 2). Аналізуючи освітню політику Міністерства народної освіти через призму багатьох тематичних питань, дослідниця висновує, що фінансова політика уряду щодо розвитку жіночої освіти на Волині носила здебільшого

декларативний характер. МНО проводило на Волині політику стримування розвитку народної освіти. Виховання в жіночих гімназіях і прогімназіях МНО спрямовувалось на формування законопослушних богобоязливих громадян з високим ступенем патріотизму, під яким розумілась безмежна відданість інтересам імперії і самодержавству. Щодо оцінки навчально-виховного процесу в жіночих навчальних закладах духовного відомства, авторка справедливо зауважує, що синод послідовно проводив політику етнічної та духовної асиміляції українського народу, свідомо гальмував справу демократизації навчально-виховного процесу, звужував статево-рольову соціалізацію жінок до вузько-утилітарного призначення, дружини-матері тощо.

Дуже важливо, що у третій частині книги „Спеціальна та позашкільна освіта жінок (XIX – початок XX ст.)” Л.Єршова, крім висвітлення питань професійної підготовки жінок – педагогічної, професійно-технічної, сільськогосподарської, комерційної, медичної, музичної освіти (Розділ 1), показала також освітньо-виховну, громадську діяльність волинського жіноцтва (Розділ 2). Зокрема, вона зазначає, що різноманітні громадські й політичні об'єднання, які характеризувались високим рівнем активності жінок, були засобом консолідації населення краю в боротьбі за вирішення гострих соціальних проблем, пов'язаних з організацією захисту материнства й дитинства та підвищення статусу жінки.

Здійснивши комплексне дослідження практично усіх аспектів проблеми, Л.Єршова стверджувально констатує, що система жіночої освіти на Волині в XIX – на початку XX ст. виявилась результатом протистояння невпинно зростаючих соціально-економічних проблем суспільства і його соціальної інерції. Соціум, за її оцінкою, став одночасно причиною і результатом цих феноменів, які, в свою чергу, виявились джерелом формування державної політики і громадської думки в регіоні. Доречно зауважити, що такий висновок чи сформоване основне положення наукової новизни праці говорить про чітке бачення дослідницею трансформацій суспільно-політичного розвитку.

Таким чином, рецензована монографія як фундаментальне дослідження є великим внеском у розвиток історико-педагогічної науки. Глибока наукова аргументація положень і висновків підносить її на вершину академічної науки.

Сергій ЖИЛЮК